

Аналіз ведення антитерористичної операції та наслідків вторгнення Російської Федерації в Україну у серпні-вересні 2014 року

Вступ

У серпні 2014 року відбулося відкрите вторгнення регулярних підрозділів Збройних Сил Російської Федерації на територію України без оголошення війни. Внаслідок цієї агресії частини територій Донецької та Луганської областей опинилися під окупацією.

Цей факт досі всіляко приховується Російською Федерацією, яка намагається замаскувати свою агресію під так звану «громадянську війну» в Україні. Для цього створено маріонеткові утворення, так звані «Донецьку народну республіку» та «Луганську народну республіку». Політичне та військове управління псевдореспубліками, озброєння та фінансування здійснюється вищим керівництвом Російської Федерації.

Цей документ підготовлено Генеральним штабом Збройних Сил України спільно з Центральним науково-дослідним інститутом Збройних Сил України для того, щоб дати відповідь на справедливий запит українського народу – правдиву інформацію про перемоги та поразки України в серпні-вересні 2014 року, а також про їх передумови та наслідки. Тут наведена інформація, що була отримана з офіційних джерел та підтверджена безпосередніми учасниками подій.

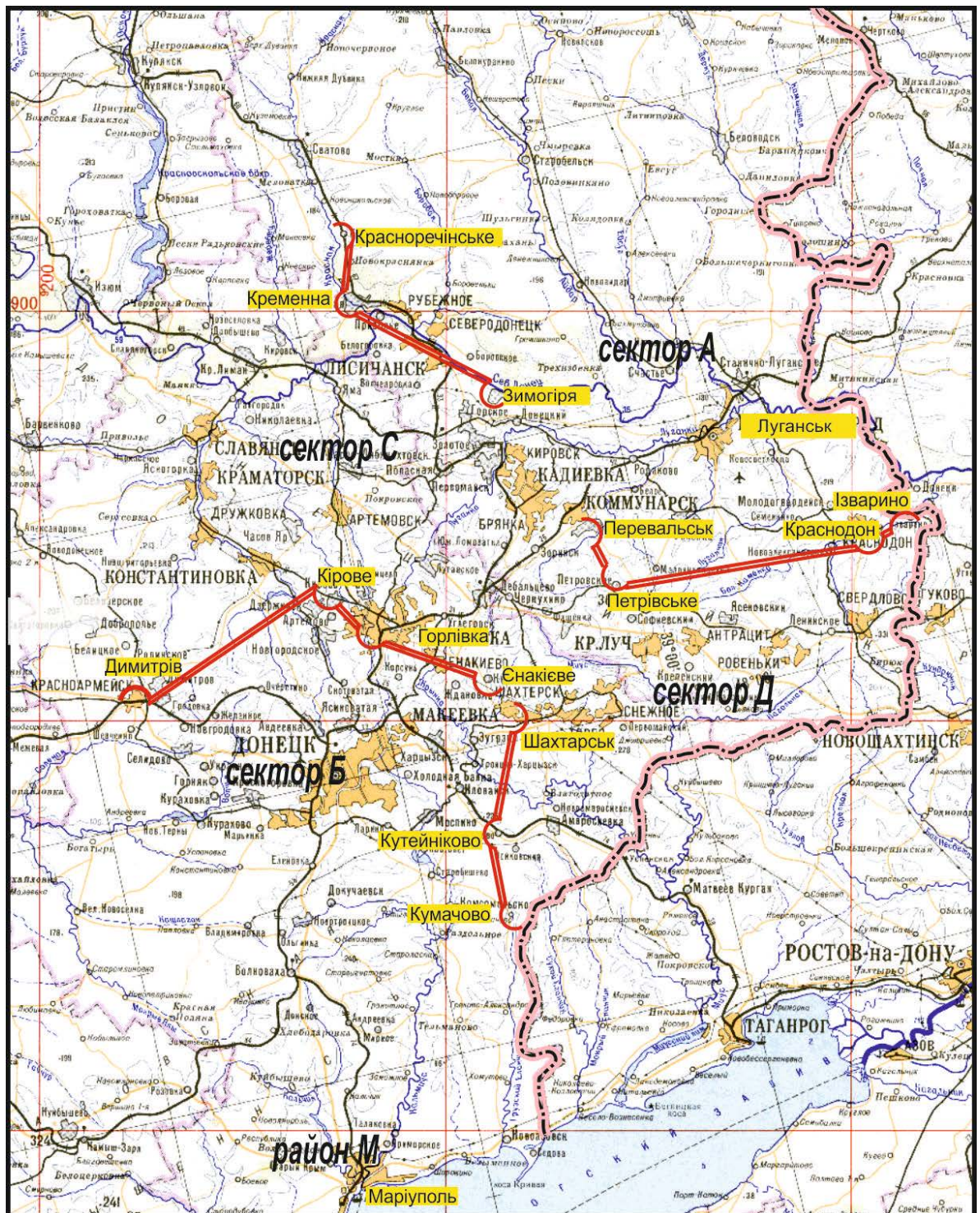
На початку серпня минулого року Україна вже близько двох місяців проводила активну фазу антитерористичної операції з силового звільнення територій Донецької та Луганської областей, що контролювалися підтриманими Росією незаконними збройними формуваннями. За цей період під контролем сил АТО опинилося близько 60% територій двох областей. Донецьк і Луганськ були заблоковані з півночі, заходу та півдня. Лише зі східного напрямку, перш за все, – з території Російської Федерації, бойовики могли отримувати озброєння та підкріплення.

З метою остаточного звільнення територій, зайнятих бойовиками, замисел керівництва АТО у серпні передбачав:

1. Відновлення контролю над державним кордоном з Російською Федерацією, щоб припинити постачання зброї, боєприпасів та матеріально-технічних засобів та живої сили для бойовиків з РФ;
2. Розділення території, яка контролювалася бойовиками, на декілька частин;
3. Оточення найбільших угруповань бойовиків і створення умов для подальшого їх роззброєння, а у разі опору – знищення.

Задля реалізації цього замислу було стратегічно важливо не допустити обстрілів території РФ з боку України та випадкового перетину підрозділами сил АТО українсько-російського кордону, щоб не дати Російській Федерації формального приводу для початку агресії проти України.

Для виконання завдань АТО були сформовані штаб АТО та відповідні органи управління, утворені сектори відповідальності на територіях Донецької та Луганської областей (сектори А, С, Б, Д, район М).

На середину серпня 2014 року у антитерористичній операції було задіяно близько 40 тисяч особового складу, з них:

1. Збройні Сили України – понад 32 тисячі осіб, 5,5 тисяч одиниць важкого озброєння та військової техніки);
2. Національна гвардія – до 3 тисяч осіб;

3. Державна прикордонна служба – до 3 тисяч осіб;
4. Служба безпеки України – до 2 тисяч осіб.

Кількість цих сил і засобів оцінювалась як достатня для виконання визначених завдань. Співвідношення сил АТО до бойовиків було приблизно 1 до 1.

Добровольчі підрозділи (загони) на той час налічували до 4 тисяч осіб, не підпорядковувалися штабу АТО і не входили до складу сил і засобів.

Протягом всього періоду проведення АТО Російська Федерація постійно підтримувала дії бойовиків. Спочатку – через постачання озброєння та живої сили (навчених, екіпірованих та тренуваних найманців) та засилання розвідувально-диверсійних груп ГРУ, згодом – шляхом проведення артилерійських обстрілів підрозділів ЗСУ зі своєї території. В ніч на 25 серпня 2014 року Росія ввела на територію України вісім батальйонних тактичних груп Збройних сил РФ загальною чисельністю понад 4 тисячі осіб..

Протягом серпня, внаслідок поетапного вторгнення російської армії, якому передувала потужна інформаційно-психологічна операція, кількісна перевага опинилася на боці противника. Це створило низку суттєвих ризиків для сил АТО:

1. Потрапляння в оточення угруповання українських військ на південь від Луганська та виходу в тил силам АТО в районі міста Дебальцеве, внаслідок прориву чотирьох батальйонних тактичних груп Збройних сил Російської Федерації;

2. Після потужного артилерійського удару з території РФ, у якому було задіяно близько 200 одиниць артилерії, та подальшого вторгнення російських військ, було оточено українське угруповання чисельністю близько 1200 бійців під Іловайськом;

3. Виникла загроза оточення Маріуполя міста з півмільйонним населенням (входить до десятки найбільших в Україні).

Тому керівництво штабу АТО прийняло рішення про відведення окремих підрозділів сил АТО на північ від Луганська і посилення оборони напрямку так званої Бахмутської траси (автодорога Р-66 на ділянці Луганськ – Лисичанськ).

Для деблокування Іловайська було підготовлено резерв зі складу складу 79-ї та 95-ї аеромобільних бригад ЗСУ кількістю до 2 тисяч осіб. Операція планувалася на 1-2 вересня 2014 року. Але внаслідок потужного вогневого впливу з боку противника на добровольчі підрозділи під Іловайськом, на тактичному рівні було прийнято рішення про виведення українських підрозділів раніше від запланованого терміну під гарантії російських військових – 29 серпня 2015 року. ЗС РФ порушили досягнуті домовленості та фактично вчинили розстріл українських підрозділів, які виходили встановленими коридорами. Ці та інші злочини вищого керівництва РФ проти України і її Збройних Сил спільно розслідуються Генеральною прокуратурою та Службою безпеки України за кваліфікацією злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.

Протягом 2-5 вересня 2014 року резерв, який готувався для деблокування Іловайська, здійснив рейдові дії в районі населених пунктів Комсомольське – Тельманове – Новоазовськ – Староласпа для зупинення подальшого наступу

противника на Маріуполь.

Активні бойові дії велися до 5 вересня 2014 року включно. Тоді ж відбулися переговори на рівні керівництва держав, які завершилися оголошенням режиму припинення вогню та встановлення лінії розмежування сторін задля пошуку дипломатичного рішення. На керівництво Російської Федерації за збройну агресію проти України були накладені міжнародні санкції.

Розвиток подій.

Перший етап (кінець липня – середина серпня).

Бойовики активно продовжували накопичувати сили і засоби. Не припинялися обстріли позицій підрозділів АТО не лише зі стрілецької зброї, а й з танків, протитанкових ракетних комплексів (ПТРК), гармат та мінометів.

Протягом травня-липня 2014 року під час проведення АТО підрозділам Збройних Сил та інших військових формувань України вдалося переламати ситуацію в Донецькій та Луганській областях та взяти її під контроль. По всій території проведення АТО було обладнано понад 120 блокпостів та опорних пунктів. У серпні 2014 року Збройні Сили та інші військові формування України були задіяні у проведенні АТО фактично всім своїм боєздатним складом.

У секторах А, Б та С станом на 12 серпня, внаслідок проведених дій, склалося сприятливе оперативне положення, а саме:

- вдалося взяти під контроль ділянку автошляху М-04 на ділянці Новосвітлівка –Хрящувате та значно ускладнити постачання бойовикам у Луганську зброї та матеріальних засобів. Зазначені дії сприяли взяттю під контроль селища Станиця Луганська;
- проведено блокування міст Іловайськ, Ясинувата, Кіровське, Горлівка та виставлено блокпости і опорні пункти на основних шляхах сполучень, якими здійснювалося постачання бойовикам зброї та боєприпасів;
- встановлено контроль за містами Дебальцеве та Жданівка, звільнено Вуглегірськ та розширено межі контрольованої зони шляхом виставлення блокпостів по рубежу населених пунктів Чорнухине – Фащівка – Городище – Адріанопіль – Баштевич, а також заблоковано Нижню Кринку зі сходу.

У той же час обстановка у секторі Д була більш напруженою через постійні обстріли підрозділів сектору з важкого озброєння, зокрема, – реактивних систем залпового вогню (РСЗВ), як з території, що контролюється бойовиками, так і з території Російської Федерації, що не дозволяло проводити активні дії. Основні зусилля сектору зосереджувалися на утриманні району кургану Савур-Могила та населених пунктів Благодатне і Петрівське.

Під час планування подальших дій сил АТО по звільненню тимчасово захоплених територій передбачалося, що незаконні збройні формування значно активізують напади на українські блокпости та опорні пункти, зросте інтенсивність обстрілів з гармат, мінометів та РСЗВ як з тимчасово захоплених територій, так і з території Російської Федерації.

Однак керівництво штабу АТО не очікувало, що Російська Федерація здійснить акт вторгнення регулярних збройних сил на територію України без

оголошення війни, в порушення норм міжнародного гуманітарного права (права війни).

Хронологія подій під час проведення Антитерористичної операції у цей період була наступною:

27 липня – 13 серпня

У секторі Д було проведено операцію по захопленню стратегічно важливої висоти – кургану Савур-Могила. До операції було залучено 1864 військовослужбовців (батальйонні тактичні групи 95-ї аеромобільної бригади, 25-ї повітряно-десантної бригади, 51-ї та 30-ї механізованих бригад, ракетний дивізіон 19-ї ракетної бригади, артилерійський дивізіон 26-ї артилерійської бригади, реактивна артилерійська батарея 27-го реактивного артилерійського полку, сили і засоби 3-го полку спеціального призначення та авіація Повітряних Сил ЗСУ).

В ході захоплення кургану з 27 липня були проведені рейдові дії батальйонної тактичної групи 25-ї повітряно-десантної бригади з району аеропорту «Краматорськ» в напрямку Дебальцеве – Шахтарськ. Основним завданням рейдового загону було зайняття вигідного плацдарму між містами Торез та Шахтарськ для забезпечення безперешкодного проходу батальйонної тактичної групи 95-ї аеромобільної бригади, яка висувалася з району Слов'янська для проведення рейдових дій в напрямку Дебальцеве – Савур-Могила.

Знищуючи на своєму шляху групи бойовиків, зазначений підрозділ на кінець доби зайняв вигідний плацдарм на східній околиці міста Шахтарськ та взяв під вогневий контроль ділянку місцевості протяжністю до 4 км між Шахтарськом та Торезом. Це дозволило скувати значні сили противника та майже безперешкодно здійснити висування двох батальйонних тактичних груп 30-ї та 51-ї механізованих бригад з району Кутейникове в напрямку населених пунктів Благодатне та Петрівське для підтримки дій штурмового загону 95-ї аеромобільної бригади.

Зранку 28 липня одночасно з двох різних напрямків розпочали висування підрозділи 30-ї та 51-ї бригад – у визначені райони, та 95-ї бригади – для штурму кургану Савур-Могила.

Після поповнення боєприпасів та дозаправлення військової техніки загопи 95-ї бригади у взаємодії з першою бтгр 30 бригади провели штурм та захоплення кургану Савур-Могила. Завдяки вмілим діям і тактичним хитрощам вдалося взяти цю висоту без втрат.

У подальшому займані позиції на кургані Савур-Могила були передані батальйонній тактичній групі 51-ї механізованої бригади. Після чого 95 бригада у взаємодії з батальйонною тактичною групою 30-ї механізованої бригади висунулися для звільнення Степанівки.

При цьому, підрозділи 51-ї механізованої бригади не змогли протягом наступного дня утримати займані позиції у зв'язку з постійними обстрілами Савур-Могили артилерією Збройних сил Російської Федерації з її території. Курган знову повернувся під контроль бойовиків.

З метою повернення Савур-Могили 3 серпня силами ротної тактичної групи 51-ї механізованої бригади та загону спецпризначення (103

військовослужбовців) був проведений повторний штурм і встановлено контроль над Савур-Могилою. Це дозволило звузити коло ізоляції з південного напрямку, а саме блокувати з півдня міста Шахтарськ, Торез і Сніжне.

У **секторі А** – були проведені рейдові дії з району міста Лутугине в напрямку Ребрикове – Ровеньки. До операції залучалося до 1100 військовослужбовців 24-ї механізованої бригади (без 2-ї батальйонної тактичної групи, яка на той час виконувала завдання у секторі Д).

Завданням рейдових дій було заняття рубежу Лутугине – Ровеньки, а також з'єднання в районі м. Ровеньки з підрозділами 95-ї аеромобільної бригади, які на той час здійснювала рейдові дії по тилах противника в секторі Д та підрозділами 24-ї і 72-ї механізованих бригад, які виконували завдання по охороні та обороні державного кордону на ділянці Зеленопілля – Довжанське – Червонопартизанськ – Ізварине з метою створення зовнішнього кола оточення бойовиків. В подальшому планувалося проведення блокування міста Ровеньки з півдня та південного сходу.

Рейдові дії розпочалися зранку 1 серпня 2014 року. Просуваючись у визначеному напрямку, підрозділи звільняли територію від бойовиків та закріплювалися на вигідних рубежах з обладнанням опорних пунктів та блокпостів. Противник весь час намагався зупинити просування підрозділів 24-ї механізованої бригади, влаштовуючи засідки та наносячи їм вогневе ураження із застосуванням важкої артилерії та реактивних систем залпового вогню (в тому числі – з території Російської Федерації). Противник застосовував таке озброєння, як реактивні системи залпового вогню «Ураган» та «Смерч» (дальність ураження – 35 км та 70 км відповідно).

На кінець 2 серпня 2014 року підрозділам 24-ї механізованої бригади під постійним вогневим впливом противника вдалося вийти на північну околицю Македонівки.

Одночасно противник здійснював інформаційний вплив на мирне населення тих населених пунктів, де закріпилися підрозділи 24-ї бригади. Зокрема, бойовики погрожували знищити їхні будинки вогонь артилерійським вогнем. Тому місцеві мешканці вимагали, щоб підрозділи сил АТО залишили ці населені пункти.

Враховуючи вищезазначене, а також збільшення інтенсивності ворожих обстрілів, що могло призвести до значних втрат особового складу, штаб АТО прийняв рішення про припинення рейдових дій та повернення у вихідне положення в район Лутугине – Георгіївка – Успенка.

Крім того, корективи у хід подальших дій внесли інші зміни в обстановці, що склалася, а саме:

- ведення важких боїв підрозділами 95-ї аеромобільної бригади в районі Степанівки не дало можливість продовжити виконання спланованих завдань у визначені терміни;
- ослаблений моральний дух та незадовільне матеріально-технічне забезпечення призвели до неспроможності виконання завдань 2-ю батальйонною тактичною групою 24-ї механізованої бригади та підрозділами 72-ї механізованої бригади, які діяли на ділянці державного кордону Зеленопілля – Довжанське –

Червонопартизанськ – Ізварине. Це було пов'язане з постійним вогневим впливом з території Російської Федерації.

У секторі С – у зв'язку з погіршенням обстановки в районі виконання завдань батальйонної тактичної групи 25-ї повітряно-десантної бригади (східна околиця Шахтарська), штабом АТО було прийняте рішення про проведення рейдових та штурмових дій з району Дебальцеве в напрямку населених пунктів Контарне і Шахтарськ. Метою цих дій на початковому етапі було посилення батальйонної тактичної групи 25-ї повітряно-десантної бригади, яка утримувала позиції на схід від Шахтарська. До операції було залучено 2-у зведену батальйонну тактичну групу цієї ж бригади.

Проте 1-а батальйонна тактична група вранці 31 липня здійснила прорив у південному напрямку. Під час відходу вона потрапила у засідку та понесла значні втрати у особовому складі, озброєні та військовій техніці.

На кінець 1 серпня 2-а зведена батальйонна тактична група 25-ї бригади досягла селища Контарне. Всього в ході рейдових та штурмових дій приймало участь 293 військовослужбовців. Але подальші бойові дії стали неможливими, у зв'язку з перекриттям ОБСЄ району катастрофи літака літака «Малазійських авіаліній» рейсу МН17. У ситуації, яка склалася, було прийнято рішення зайняти та утримувати тактичною групою вигідний рубіж. Протягом 1-7 серпня підрозділи утримували цей рубіж, чим обмежили постачання боєприпасів та інших матеріальних засобів противника в напрямку Донецька. В подальшому у зв'язку з погіршенням обстановки було прийнято рішення про їх відведення.

У секторі Д – наступним кроком було проведено операцію по виведенню підрозділів Збройних Сил (24-ї, 51-ї, 72-ї механізованих бригад, 79-ї аеромобільної бригади) та Державної прикордонної служби з-під постійного вогню артилерії РФ на ділянці кордону Дмитрівка – Довжанське – Червонопартизанськ – Ізварине (рис. 2). До операції було залучено батальйонну тактичну групу та артилерійський дивізіон 95-ї аеромобільної бригади, батальйонну тактичну групу та реактивний артилерійський дивізіон 30-ї механізованої бригади, ротну тактичну групу 72-ї механізованої бригади, сили і засоби від 3-го полку спеціального призначення. Всього в ході операції приймало участь 1611 військовослужбовців.

Для її проведення підрозділами 95-ї аеромобільної бригади та 30-ї механізованої бригади протягом 1-5 серпня було взято під контроль Степанівку, що дало можливість підрозділам 95-ї бригади здійснити висування в напрямку Дмитрівки та скувати сили противника. Одночасно підрозділами 72-ї механізованої бригади протягом 6 серпня було наведено переправу на р. Міус на відстані 3 км північніше Дмитрівки. З метою приховування місця переправи наведений міст було притоплено. Для здійснення переправи підрозділи 24-ї, 51-ї, 72-ї, 79-ї бригад та Державної прикордонної служби були розділені на колони. Під час заходу сонця почався вивід цих колон через переправу. У зв'язку з тим, що міст був притоплений, а особовий склад був невідповідний до дій у цих умовах (у темряві складно було виявити місце заходу у воду для військової техніки) (рис. 1) вдалося переправити лише одну колону.

У ситуації, яка склалася, було прийнято рішення про висування передового загону для пошуку броду, через який можливо переправитися на протилежний бік. Було знайдено стару дамбу, через яку здійснено переправу решти колон. Під час переправи противник намагався нанести вогневе ураження підрозділам, які готувалися до переправи. Але, завдяки вмілим діям командирів, техніка в районах очікування була розосереджена, що дало змогу уникнути значних втрат.

Протягом 6-7 серпня на правий берег р. Міус було виведено до п'яти батальйонів зі складу 24-ї, 51-ї, 72-ї та 79-ї бригад ЗСУ та Державної прикордонної служби, які обороняли державний кордон. Це близько 3 тисяч осіб та понад 250 од. техніки. Втрати за весь період операції (один тиждень) – 74 поранених та 11 загиблих. Безпосередньо під час виходу втрат не було.

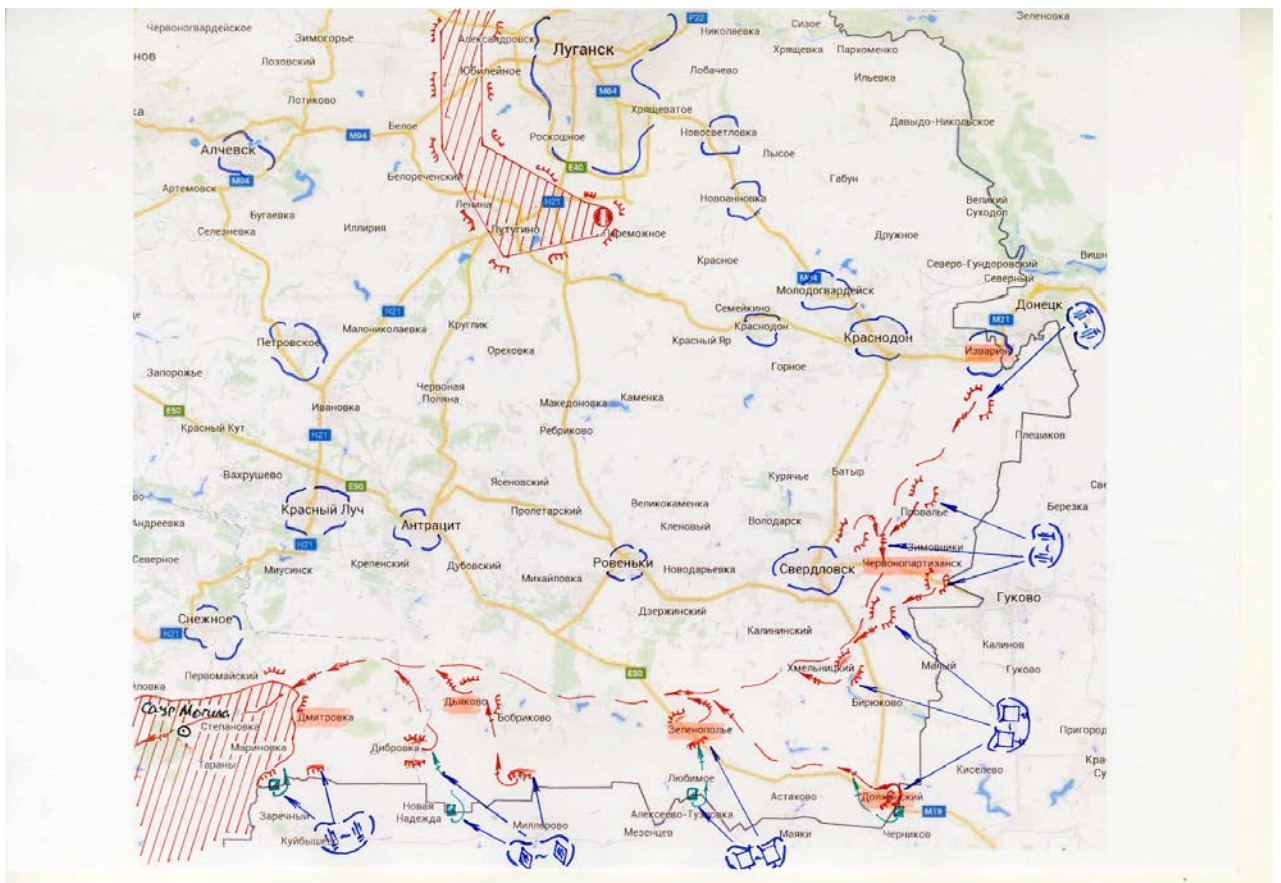

Рис. 1 – Виведення підрозділів з державного кордону

– рубіж оборони, позиція, яка зайнята нашими військами;

– ділянка території, яка підконтрольна силам АТО;

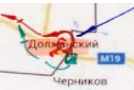
– район зосередження сепаратистів та НЗФ;

– район розташування артилерійських позицій ЗС РФ за межами державного кордону ;

– напрямок ведення вогню артилерією РФ по підрозділам Збройних Сил України та Державної прикордонної служби України;

– відведення підрозділів Збройних Сил України та Державної прикордонної служби України з займаних оборонних позицій;

У секторах А і Д – 8-11 серпня проведено операцію по «пробиванню» коридору на ділянці Степанівка – Красний Луч – Червона Поляна – Лутугине, з метою створення зовнішнього кола ізоляції та заборони постачання незаконним збройним формуванням зброї та боєприпасів, а також забезпечення безперешкодного проходження українських військових конвоїв.

До проведення залучалися батальйонна тактична група та артилерійський дивізіон 95-ї аеромобільної бригади, 1-а, 2-а батальйонні тактичні групи, реактивний та артилерійський дивізіони 30-ї механізованої бригади. Всього – 1973 військовослужбовців.

Для продовження рейдових дій здійснено заміну батальйонної тактичної групи 95-ї аеромобільної бригади та 1-ї батальйонної тактичної групи 30-ї механізованої бригади в районі Степанівки. Блокпости та опорні пункти було передано 3-й батальйонній тактичній групі та танковому батальйону 30-ї бригади.

В подальшому здійснено рейд в напрямку міста Красний Луч, в ході якого противник втратив велику кількість особового складу, озброєння та військової техніки.

Для утримання вигідного рубежу в районі міста Міусинськ було направлено 7-у роту 72-ї механізованої бригади, яка разом з 1-ю батальйонною тактичною групою 30-ї бригади забезпечувала коридор на ділянці Степанівка – Красний Луч. Під час рейдових дій розвідкою було виявлено присутність на території України особового складу підрозділів збройних сил Російської Федерації, які були без документів та розпізнавальних знаків.

Перші зіткнення з підрозділами Збройних сил Російської Федерації, які діяли під виглядом бойовиків відбулися під час боїв підрозділів 95-ї аеромобільної та 30-ї механізованої бригад в районі міст Красний Луч і Міусинськ.

Просуваючись на північ, підрозділам 95-ї бригади вдалося «перерізати» автошлях між містами Красний Луч та Антрацит, по якому здійснювалося постачання бойовиків, та виставити блокпости на загрозливих напрямках.

Одночасно, назустріч батальйонній тактичній групі 95-ї бригади з півночі у напрямку Красна Поляна – Красний Луч висунулися підрозділи 2-ї батальйонної тактичної групи 30-ї бригади, які успішно виконали поставлені завдання та з'єдналися в районі міста Красний Луч з підрозділами 1-ї батальйонної тактичної групи тієї ж бригади, тим самим замкнувши зовнішнє коло оточення.

Розуміючи, що на той час у сил АТО були відсутні резерви, було прийнято рішення про виведення батальйонної тактичної групи 95-ї бригади в район Дебальцевого шляхом здійснення рейду по тилах противника в напрямку Красний Луч – Дебальцеве.

Батальйонна тактична група 95-ї бригади за дуже короткий проміжок часу, подолавши по тилах противника понад 90 км, знищуючи на своєму шляху всі його комунікації від Красного Луча до Дебальцевого повернулася у вихідний

район біля Слов'янська. Загалом протягом рейдових дій було подолано понад 400 км., із них 170 км з боями.

В секторі А в цей час практично було завершено блокування Луганська і взяття під контроль населених пунктів Лутугине, Георгіївка, Новосвітлівка і Хрящувате. Єдиним шляхом забезпечення бойовиків, що перебували в Луганську, залишався східний напрямок – вздовж річки Сіверський Донець через так званий «курбан Князя Ігоря».

Станом на 12 серпня були проведені успішні операції, спрямовані на розрив комунікацій угруповань бойовиків та підрозділів, які підтримували їх з боку Російської Федерації, та практично завершено створення зовнішнього кола їх блокування по рубежу: Луганськ – Георгіївка – Лутугине – Красна Поляна – Красний Луч – Міусинськ – Степанівка.

У секторі С – проведено операцію підрозділів Збройних Сил спільно з підрозділами Національної гвардії по взяттю під контроль населених пунктів Вуглегірськ, Олександрівське, Ольховатка, Булавинське з метою звуження кола ізоляції та блокування Горлівки зі сходу. До їх проведення від Збройних Сил залучалися зведена батальйонна тактична група 25-ї бригади, артилерійський дивізіон 26-ї артилерійської бригади, реактивна артилерійська батарея 27-ї реактивного артилерійського полку та авіаційна група армійської авіації. Всього до операції було залучено 562 військовослужбовців.

Зранку 12 серпня підрозділи 25-ї бригади спільно з підрозділами Національної гвардії висунулися вздовж залізничного полотна з району Дебальцево в напрямку Вуглегірська. На підходах до Вуглегірська по підрозділах бригади було відкрито вогонь зі стрілецької зброї та гранатометів, але десантники нанесли вогневе ураження противнику, знищили блокпост бойовиків і увійшли у місто. На кінець дня підрозділи вийшли на західну околицю міста та закріпилися на панівних висотах. В подальшому здійснення контролю за містом було передано підрозділам Національної гвардії.

13 серпня підрозділи 25-ї бригади, не зустрічаючи опору з боку бойовиків, взяли під контроль населені пункти Олександрівське, Ольховатка та Булавинське. Проведення цієї операції дало змогу звужити коло ізоляції та блокувати Горлівку зі східного напрямку, а Єнакієво – з півночі.

Таким чином, на середину серпня були створені умови для блокування бойовиків в районах міст Горлівка, Алчевськ, Стаханов, Луганськ та Донецьк, що дозволяло сподіватися на успішне завершення Антитерористичної операції до середини вересня.

Другий етап

(друга половина серпня – початок вересня)

Штаб АТО розробив замисел, яким передбачалося створити зовнішнє коло ізоляції по рубежу Станиця-Луганська – аеропорт «Луганськ» – Лутугинське – Ребрикове – Ровеньки – Дякове – Дмитрівка – Степанівка – Савур-Могила (рис. 2). Таким чином, для припинення постачання озброєння та нових бойовиків із РФ, планувалося створити певну «буферну зону» між контрольованими бойовиками територіями з одного боку та кордоном із

Російською Федерацією – з другого. Водночас такий задум дозволяв захистити сили АТО від обстрілів з боку РФ оскільки лінія ізоляції була віддалена від кордону на відстань, недосяжну для більшості артилерійських засобів.

В подальшому передбачалося звузити коло ізоляції основних груп бойовиків та змусити їх скласти зброю або знищити (у разі подальшого опору).

Однак, вторгнення Збройних сил РФ 24 серпня 2014 року на територію України та порушення нею міжнародного права, змусило відмовитися від реалізації цього замислу.

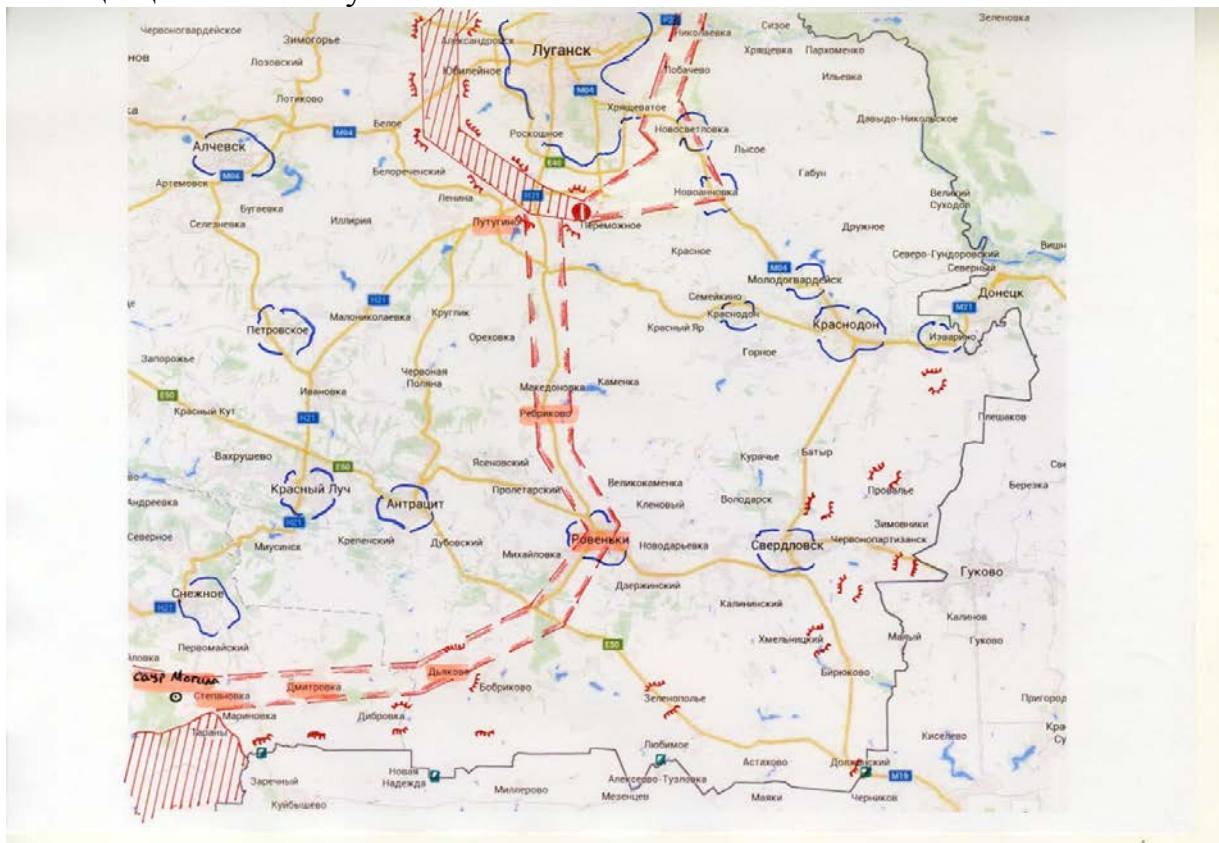

Рис. 2 – Створення зовнішнього кола оточення

– рубіж оборони, позиція, яка зайнята нашими військами;

– ділянка території, яка підконтрольна силам АТО;

– межі коридору в якому сплановано провести рейдові дії та створити зовнішнє коло оточення;

– район зосередження сепаратистів та НЗФ;

– контрольно-перепускні пункти пропуску Державної прикордонної служби на державному кордоні

Хронологія подій під час проведення антитерористичної операції у цей період була наступною.

У ніч з 13 на 14 серпня, внаслідок несвоєчасного зайняття визначених районів, позицій, неналежного обладнання опорних пунктів, через паніку після вогневого впливу противника, особовий склад 30-ї механізованої бригади (без 1-го та 2-го батальйонів), а також частина сил 51-ї механізованої бригади та 7-а рота 72-ї механізованої бригади здійснили відхід із займаних позицій в районах населених пунктів Міусинськ, Степанівка та Григорівка.

Цей відхід, за розповідями свідків, фактично перетворився на втечу. Так утворилися прогалини у лінії зовнішнього кола блокування, які не контролювалися рештою військ, що залишилися на своїх позиціях.

Більшість особового складу 30-ї бригади перебувала у панічному стані, відмовлялася виконувати будь-які накази та самостійно відбула до базового табору у Запорізькій області та пункту постійної дислокації у місті Новоград-Волинський (Житомирська область).

За таких умов, практично неможливо було забезпечити підтримку підрозділів, які знаходилися в районі кургану Савур-Могила і могли здійснювати корегування вогню артилерії. Довелося дуже швидко проводити уточнення порядку управління військами в зоні проведення АТО.

У зв'язку з відсутністю можливості здійснювати забезпечення та вогневу підтримку з південного напрямку, було прийнято рішення про поступове припинення виконання завдань підрозділами 30-ї механізованої бригади на визначених опорних пунктах та підпорядкування її (без одного батальйону) керівнику сектору А.

З відходом 7-ї роти 72-ї та зведеної батальйонної тактичної групи 51-ї механізованих бригад із займаних позицій, в підпорядкуванні сектору Д фактично не залишилося сил і засобів, спроможних виконати весь обсяг завдань. Попри це, вживалися всі можливі заходи для стабілізації ситуації на цій ділянці лінії зіткнення в районі населених пунктів Степанівка, Мар'їнка, територія на захід від кургану Савур-Могила, Благодатного та Амвросіївки. Для цього туди був направлений тактичний десант зі складу 25-ї повітряно-десантної бригади із завданнями взяти під контроль ситуацію в районі Благодатного. Також було спрямовано декілька груп спеціального призначення та зведений загін добровольців чисельністю 100 осіб зі складу 42-го батальйону територіальної оборони для посилення підрозділів на кургані Савур-Могила. В подальшому зазначений загін 42-го батальйону виконував завдання по сприянню силам і засобам в районі Іловайська.

У свою чергу, бойовики при підтримці далекобійної артилерії та реактивних систем залпового вогню Збройних сил Російської Федерації, які

діяли зі своєї території, не перетинаючи державний кордон з Україною, продовжували наносити вогневе ураження по підрозділах в районі кургану Савур-Могила та населених пунктів Петрівське, Амвросіївка, Сонцеве.

При цьому застосування авіації було суттєво обмежено у зв'язку із використанням бойовиками засобів протиповітряної оборони, насамперед ПЗРК. Літаки та вертольоти були фактично нейтралізовані. Загальні втрати авіаційної техніки склали на середину серпня – 11 літаків та 9 вертольотів.

У зв'язку з постійними обстрілами позицій наших підрозділів артилерією та РСЗВ з території Російської Федерації, вогнева перевага була на стороні противника.

У секторі С з метою розвитку успіху підрозділів 25-ї повітряно-десантної бригади штабом АТО було сплановано проведення пошуково-ударних дій в напрямку Дебальцеве, Булавинське, Малоорлівка, Жданівка, Нижня Кринка.

Пошуково-ударні дії розпочалися 15-17 серпня. До їх проведення залучалися зведена батальйонна тактична група 25-ї бригади; артилерійський дивізіон 26-ї артилерійської бригади, реактивна артилерійська батарея 27-го реактивного артилерійського полку та авіаційна група армійської авіації. Всього до пошуково-ударних дій було залучено 612 військовослужбовців.

В ході їх проведення в секторі С було створено плацдарми у районах Жданівки та Нижньої Кринки. У подальшому передбачалося діями у напрямку міста Зугрес перекрити трасу Н-21, яка з'єднує Донецьк та Луганськ, що фактично була єдиним шляхом постачання боєприпасів, озброєння, військової техніки та інших матеріальних засобів угрупованню бойовиків в районі Донецька.

Фактично це була дорога життя т.зв. «ДНР» тому що з півночі, заходу та півдня Донецьк був блокований українськими підрозділами. Встановленням блокпостів по коридору північніше Донецька в напрямку на Верхню Кринку було припинено сполучення між Донецьком і Горлівкою.

В секторі А 18-19 серпня проведено штурмові дії підрозділів Збройних Сил з метою закріплення на ділянці автошляху М-04 в районі Новосвітлівки та Хрящуватого та блокування Луганська з південного сходу. До їх проведення залучалися підрозділи 24-го окремого штурмового батальйону, 24-ї механізованої та 80-ї аеромобільної бригад. Всього до пошуково-ударних дій було залучено до 600 військовослужбовців.

У секторі Б 19-20 серпня було взято під контроль місто Ясинувата. До їх виконання залучалися підрозділи 93-ї механізованої та батальйонна тактична

група 95-ї аеромобільної бригади. Всього для звільнення Ясинуватої було залучено 315 військовослужбовців.

Зранку 19 серпня підрозділи 95-ї бригади здійснили марш з району Слов'янська та зосередилися у вихідному районі для проведення штурмових дій. Протягом дня підрозділи 95-ї бригади спільно зі зведеним взводом 93-ї механізованої бригади, не зустрічаючи сильного опору з боку противника, внаслідок несподіваного для нього напрямку дій, понесли незначні втрати та зайняли вигідні об'єкти в центральній частині міста.

В ніч на 20 серпня місто було передано під контроль підрозділам Національної гвардії, які у подальшому під натиском противника не змогли утримати Ясинувату і місто знову перейшло під контроль бойовиків.

Окремо необхідно зупинитися на особливостях та відмінностях операції по звільненню Іловайська (24-29 серпня) від інших операцій.

Встановлення контролю над Іловайськом розглядалося як одне з тактичних завдань, що виконувалися підрозділами сектору Б.

До взяття під контроль Іловайська, крім підрозділів Збройних Сил, були залучені частини Національної гвардії. Також за погодженням з керівництвом сектору в операції брали участь підрозділи добровольців, які не входили до складу Збройних Сил, інших військових формувань та правоохоронних органів та не підпорядковувалися ні штабу АТО.

Підрозділи Збройних Сил та Національної гвардії перебували на офіційному обліку в штабі АТО, тому їх можливо було оцінити як з точки зору бойових можливостей, так і з точки зору перспектив застосування. Добровольчі батальйони за цими параметрами було неможливо оцінити, тому що вони не входили до складу сил і засобів АТО. І хоча вони називали себе батальйонами, насправді це були підрозділи, що реально налічували декілька взводів або декілька рот (загальна чисельність – від 20 до 150 чоловік). Також добровольці не мали на озброєнні важкої техніки.

У звільненні Іловайська брали участь шість добровольчих підрозділів (загонів) загальною чисельністю 397 осіб («Донбас» – 192 осіб, «Дніпро-1» – 78 осіб, «Світязь» – 23 осіб, «Миротворець» – 52 особи, «Херсон» – 27 особи, «Івано-Франківськ» – 25 особи).

Попри високу вмотивованість бійців, рівень їх навченості – як загальний, так і по управлінню підтримуючими підрозділами – був низький. Рівень їх організованості також не сприяв ефективному виконанню завдань. Добровольчі підрозділи входили та виходили з бою на розсуд їх командирів. Вони, зазвичай, заходили в населений пункт і, наразившись на опір противника, виходили. Це повторювалося декілька разів. Причиною цього був низький рівень тактичної підготовки та відсутність маневру. В таких умовах, взяти під контроль Іловайськ не вдавалося.

24 серпня у секторі Д, після артилерійського обстрілу з території РФ, залишив свої позиції 5-й батальйон територіальної оборони, який виконував

завдання по посиленню ділянок державного кордону на рубежі Кутейникове – Мокроєланчик, виставивши блокпости на загрозливих напрямках. Тим самим було оголено правий фланг наших військ. Особовий склад батальйону залишив зону бойових дій і самовільно повернувся до місця постійної дислокації в Івано-Франківській області.

Такі дії сприяли утворенню прогалин на державному кордоні і, як наслідок, вторгненню підрозділів збройних сил РФ (рис 3). Їх приховане вторгнення розпочалося 24 серпня 2014 року. Практично не зустрічаючи опору, вони через Амросіївку та Кутейникове просунулися в напрямку Іловайська. З цього моменту співвідношення сил і засобів сторін змінилося на користь противника. При цьому, російські військовослужбовці не мали документів та розпізнавальних знаків на обмундируванні і військовій техніці.

Розвідувальна інформація про перетин державного кордону України колонами військової техніки Збройних сил РФ почала надходити до штабу АТО та Генерального штабу 25 серпня 2014 року. Остаточо факт вторгнення регулярних підрозділів РФ було підтверджено 26 серпня після захоплення у полон військовослужбовців повітряно-десантних військ ЗС РФ.

Рис. 3 – Перетин державного кордону підрозділами збройних сил РФ

– рубіж оборони, позиція, яка зайнята нашими військами;

– ділянка території, яка підконтрольна силам АТО;

– район зосередження бойовиків та НЗФ;

– порушення державного кордону підрозділами ЗС РФ та НЗФ.

– відхід підрозділів ЗС України з займаних оборонних позицій;

– рубіж оборони, позиція, яка зайнята військами противника;

На той час на територію України було введено до 8 батальйонних тактичних груп збройних сил Російської Федерації:

- на Луганському напрямку – чотири (змішана БТГр від 61-го окремого полку морської піхоти та 200 окремої мотострілецької бригади Північного флоту Західного ВО, дві БТГр від 104 десантно-штурмового полку 76 десантно-штурмової дивізії та 20 окремої мотострілецької бригади Південного ВО, БТГр від 247 десантно-штурмового полку 7 десантно-штурмової дивізії повітрянодесантних військ);

- на Донецькому - чотири (БТГр від 247 десантно-штурмового полку 7 десантно-штурмової дивізії повітрянодесантних військ, дві БТГр зі складу 331 повітрянодесантного полку 98 повітрянодесантної дивізії та 19 окремої мотострілецької бригади Південного ВО, БТГр 56 окремої десантно-штурмової бригади повітрянодесантних військ).

Зазначені батальйонні тактичні групи були посилені підрозділами спеціального призначення зі складу: 10 та 22 окремих бригад спеціального призначення Південного ВО; 346 окремої бригади спеціального призначення та 25 окремого полку спеціального призначення 49 А Південного ВО; 24 окремої бригади спеціального призначення Центрального ВО та 45 окремого полку спеціального призначення повітрянодесантних військ, а також 8 окремої мотострілецької бригади 58 А Південного ВО.

Загалом угруповання збройних сил РФ нараховувало: особового складу – понад 6 тис. осіб; танків – до 70 од.; бойових броньованих машин – до 270 од.; артилерійських систем – до 90 од.; РСЗВ – до 85 од.

З метою стабілізації обстановки та утримання зайнятих позицій керівництвом АТО було прийнято рішення про направлення в зазначений район ротних тактичних груп 92-ї та 93-ї механізованих бригад, двох артилерійських батарея 55-ї артилерійської бригади, висадки десанту 95-ї аеромобільної бригади та батальйонної тактичної групи 72-ї механізованої бригади.

З приводу дій цих підрозділів було багато спекуляцій одразу після завершення подій. Матеріали службових розслідувань свідчать, що причини невиконання завдань полягали в неналежному управлінні та психологічній неготовності особового складу.

Так, штабом АТО тричі ставилися завдання 3-й батальйонній тактичній групі 72-ї механізованої бригади вийти на визначені рубежі для зайняття

оборони. І жодного разу ці завдання не були виконані у зв'язку з невиходом у визначений район у встановлені терміни, чим суттєво були обмежені можливості виконання завдань іншими підрозділами в районі Іловайська.

В доповнення до самовільного відходу зведеної батальйонної тактичної групи 51-ї механізованої бригади з кургану Савур-Могила, з подальшим залишенням Степанівки 3-м батальйоном, танковим батальйоном та іншими підрозділами 30-ї механізованої бригади, додалися дії ротної тактичної групи 92-ї механізованої бригади, яка також припинила виконання завдань. Підрозділ 93-ї механізованої бригади, який висувався на допомогу підрозділам в районі кургану Савур-Могила, також не виконав поставлені завдання.

В той час, як деякі підрозділи сил АТО затягували та уникали під будь-яким приводом виконання визначених завдань, інші – в районі Іловайська – піддавалися масованим вогневим обстрілам противника.

Дві гаубичні артилерійські батареї 55-ї артилерійської бригади, які були направлені в район міста Старобешеве для підтримки Іловайського угруповання, не здійснили жодного пострілу і внаслідок відсутності маневру та тривалого знаходження на одному місці, були практично знищені противником. Незважаючи на це, для вогневої підтримки підрозділів та вогневого впливу на противника в районі Іловайська в розпорядженні штабу АТО залишалося достатньо сил і засобів.

Вищеописані дії призводили до втрати ініціативи, давали можливість бойовикам та РФ нарощувати і посилювати свої угруповання в районі Іловайська, перекидати туди додаткові сили з інших ділянок. Крім цього, незаконні збройні формування, що підтримувалися росіянами в районі населених пунктів Успенка, Амросіївка та Кутейникове мали можливість нарощувати свої зусилля, забезпечувати засилання ДРГ в тил наших військ за вогневої підтримки з території РФ.

З втратою управління штабом сектору Д, самовільним відходом значної частини підпорядкованих сил і засобів, неможливістю виконувати весь обсяг завдань тими силами і засобами, що залишилися, було прийнято рішення про розформування сектору Д.

Починаючи з 24 серпня 2014 року, відповідно до оперативної директиви штабу АТО, керівником сектору Б було розпочато прийом в оперативне підпорядкування військових частин і підрозділів сектору Д.

Сили і засоби, які залишилися від сектора Д після його розформування, і були спроможні виконувати завдання, були направлені на посилення підрозділів, що виконували завдання в Іловайську.

Підрозділи 51-ї, 28-ї механізованих бригад та ротної тактичної групи 93-ї механізованої бригади, які втратили боєздатність і увійшли до складу сектора Б, не могли забезпечити стійку оборону рубежів та позицій.

З метою стабілізації обстановки, 3-я батальйонна тактична група 72-ї механізованої бригади та 1-а бригада оперативного призначення Національної гвардії повинні були вийти у визначені райони та перейти до оборони рубежу Кутейникове – Старобешеве – Комсомольське. Ці завдання у повному обсязі не були виконані, що призвело до оголення правого флангу нашого угруповання.

З урахуванням кількісного складу сил і засобів угруповання в районі Іловайська для сковування угруповання противника, нанесення йому вогневого ураження та недопущення виходу у фланг і тил наших військ в районі Маріуполя, керівництво АТО прийняло рішення продовжити спеціальних дій в районі Іловайська.

В подальшому, враховуючи, що обстріли з боку бойовиків та підрозділів Збройних сил Російської Федерації не припинялися, у підрозділів сил АТО закінчувалися боєприпаси, а командири добровольчих підрозділів, не бажаючи тримати оборону в місті, в ультимативній формі вимагали негайного відходу, штаб АТО розробив замисел з деблокування цього угруповання.

На той момент у резерві перебувало до півтора аеромобільного батальйона (близько 800 осіб.). Зазначеним замислом передбачалося залучити для деблокування угруповання в районі Іловайська 79-у та 95-у аеромобільні бригади з додатковою чисельністю близько 2 тисяч осіб, нанести ураження угрупованню військ Збройних сил Російської Федерації та закінчити виконання спеціальних дій у районі Іловайська. Але, у зв'язку з тим, що підрозділи (3-я батальйонна тактична група 72-ї механізованої бригади), які прибули на посилення сектору Б, не виконали завдання з захоплення і утримання визначеного рубежу та затримкою підходів резерву 79-ї аеромобільної бригади, було прийнято рішення провести цю операцію 1-2 вересня 2014 року. Водночас затримка проведення операції з деблокування була пов'язана з різким загостренням обстановки у районі Луганська, де внаслідок вторгнення чотирьох батальйонних тактичних груп Збройних сил РФ створилася реальна загроза блокування наших військ в районі населених пунктів Лутугине та, Георгіївка з подальшим виходом в тил нашому угрупованню в районі міста Дебальцеве.

Активна фаза бойових дій між нашими військами та підрозділами Збройних сил Російської Федерації і підтримуваних ними бойовиками відбулася 25-26 серпня. Враховуючі завдані їм втрати, було зроблено висновок, що вони будуть уникати втягування у затяжні бої. З одного боку, це пояснювалося загрозою збільшення втрат, які важко було б приховати від суспільства, а з іншого – могло бути розцінено міжнародною спільнотою як акт

агресії проти України та використано для застосування санкцій. Тому, Російською Федерацією були застосовані дипломатичні шляхи для припинення бойових дій та ведення вогню.

Не припиняючи обстрілювати українські війська в районі Іловайська, російська сторона запропонувала їм припинити опір, скласти зброю, здати військову техніку і вийти з оточення. Такі умови були відхилені. В подальшому, була досягнута домовленість керівництва сектору Б з представниками Збройних сил РФ про вихід з технікою та зброєю. Згідно з домовленістю, на світанку 29 серпня 2014 року після прибуття 2 БТРів зі складу Збройних сил РФ (один в Многопілля, другий – в Агрономічне) передбачалося здійснити супровід за двома маршрутами двох колон українських підрозділів до рубежу Старобешево – Новокатеринівка.

Близько шостої ранку 29 серпня в район Многопілля прибув БТР зі складу Збройних сил РФ, де російським офіцером було повідомлено начальнику розвідки оперативного командування «Південь», що умови виходу змінено і вони дозволять вихід українських підрозділів за одним маршрутом, який вони вкажуть, та без зброї, боєприпасів, бойової та іншої техніки. На запитання українського офіцера: «В чому причина зміни домовленості?», російський офіцер телефонував невстановленому абоненту та декілька разів відтягував час по півгодини. Зрештою, було підтверджено дозвіл на вихід сил АТО з заохленим озброєнням. За цей час підрозділи збройних сил Російської Федерації зайняли вигідні позиції та під час виходу, впритул розстріляли колони українських військ, які виходили з Іловайська (рис. 4). Незважаючи на надзвичайно критичні обставини, багато українських бійців прийняли цей нерівний бій і знищили значні сили та засоби ЗС РФ. Одночасно керівництвом АТО було задіяно літаки для ураження супротивника. В ході нанесення ударів один літак був уражений. Льотчик катапультиувався. Завдяки героїчним діям українських льотчиків було надано приблизні координати розташування російських військ і по ним було нанесено ураження артилерією сил АТО.

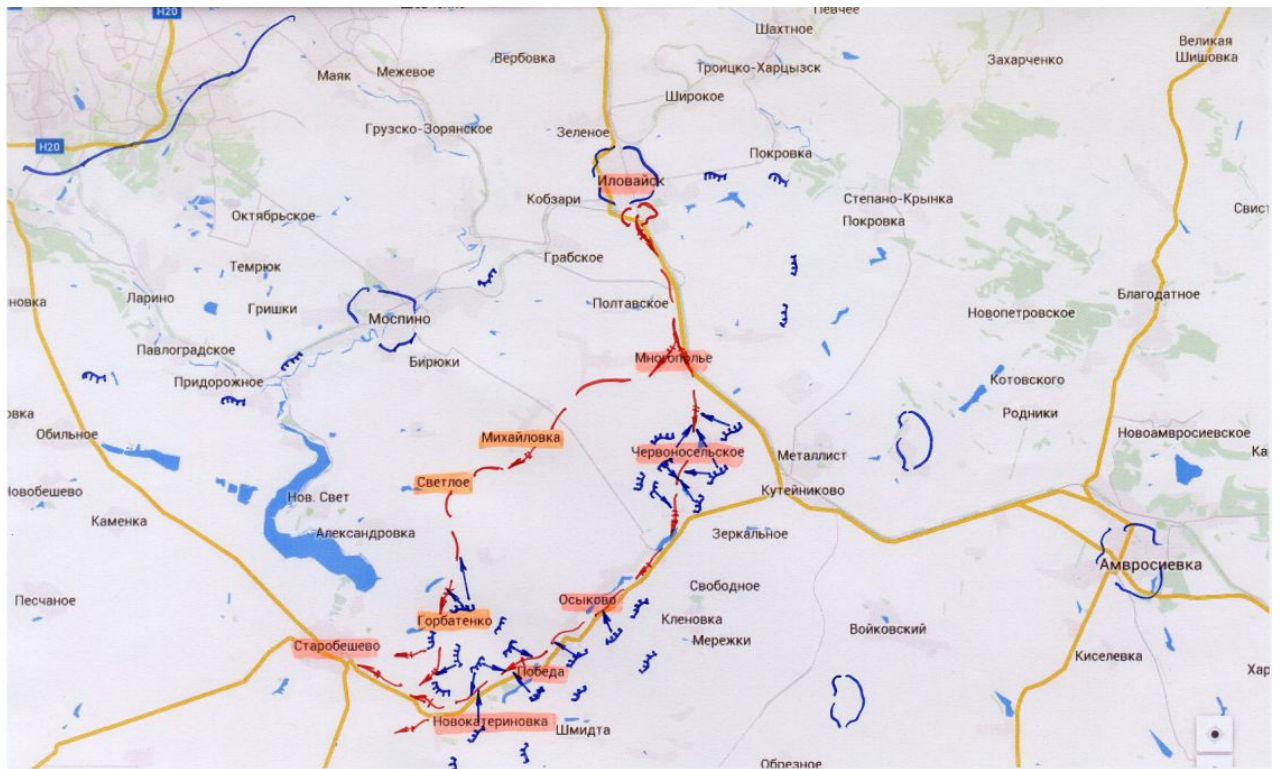
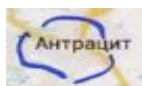
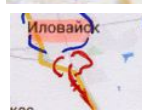

Рис. 4 Вихід Збройних Сил та добровольчих підрозділів з під Іловайська

– район зосередження бойовиків та НЗФ;

– відхід підрозділів ЗС України з під Іловайська;

– рубіж оборони, позиція, яка зайнята військами противника;

– нанесення вогневого ураження по підрозділам ЗС України та добровольчим батальйонам, які висуваються з Іловайська;

Генеральний штаб ЗСУ наголошує, що це не був прорив із оточення. Інакше українські війська не йшли б колонами, а проривалися б найбільш безпечними напрямками та здійснювали його вночі декількома маршрутами у відповідному бойовому порядку на широкому фронті. На практиці цього не було, оскільки це був вихід під гарантії російської сторони. Таким чином, ці дії військових РФ повинні кваліфікуватися як військовий злочин. Детальний аналіз з індивідуальними свідченнями учасників Іловайської операції Генеральний штаб планує оприлюднити найближчим часом.

Водночас, решта підрозділів АТО, які діяли на інших ділянках, нанесли вогневе ураження противнику та зупинили його просування. Це дозволило стабілізувати обстановку на рубежі Маріуполь – Оленівка – Докучаївськ і не допустити оточення Маріуполя. Натомість, підрозділи 1-ї бригади оперативного призначення Національної гвардії не змогли утримати місто Комсомольське та залишили його.

Резерви наших військ, які були створені на той час, були задіяні на інших найбільш загрозливих напрямках, а саме у секторі С в районі міста Дебальцеве та у секторі А в районі села Бахмутівка біля Луганська.

У секторі А (26-27 серпня) штабом АТО було сплановано та проведено штурмові дії в напрямку кургану Гостра Могила, та південної околиці Станиці Луганської. До їх проведення були залучені батальйонна тактична група 80-ї аеромобільної бригади, рота 128-ї гірсько-піхотної бригади, танкова рота 1-ї танкової бригади, реактивний дивізіон 107-го реактивного полку та реактивна артилерійська батарея 27-го реактивного артилерійського полку, дві артилерійських батареї 26-ї артилерійської бригади. Всього до їх проведення залучалося 570 військовослужбовців.

В цілому підрозділам Збройних Сил вдалося виконати поставлені у секторі А завдання. Але натиск бойовиків за підтримки батальйонних тактичних груп збройних сил Російської Федерації змусили підрозділи Збройних Сил відійти з району аеропорту «Луганськ».

Таким чином, на початок вересня у зв'язку з вторгненням підрозділів ЗС РФ, визначені завдання у повному обсязі виконати не вдалося. У той же час стратегічні позиції залишилися під контролем сил АТО. Бої під Іловайськом, утримання Бахмутської траси біля Луганська, рейд на схід від Маріуполя та на інших напрямках зірвали ворожі плани широкого прориву і взяття під контроль багатьох стратегічних об'єктів.

Після відходу підрозділів Збройних Сил та добровольчих батальйонів з Іловайська та невиконання завдань іншими підрозділами по виходу на рубіж Старобешеве – Комсомольське операція з деблокування Іловайська втратила доцільність. У зв'язку з цим штабом АТО було розроблено новий замисел операції для проведення рейдових дій на території, зайнятій підрозділами Збройних сил Російської Федерації та бойовиками.

Замисел передбачав зачистку вихідного району Новотроїцьке – Оленівка – Волноваха, проведення рейдових дій в напрямку Гранітне – Тельманове – Новоазовськ силами 79-ї та 95-ї аеромобільних бригад. Кожна бригада висувалася за свої маршрутом із завданнями порушення комунікацій противника, нанесення ураження його тиловим об'єктам, ліквідації баз бойовиків та забезпечення сприятливих умов нашим військам, які закріплювалися східніше Маріуполя та вздовж р. Кальміус.

В ніч з 2 на 3 вересня, було здійснено марш 79-ї та 95-ї аеромобільних бригад (з районів Краматорська та Слов'янська відповідно) у вихідні райони для проведення ударно-пошукових дій: 79-ї аеромобільної бригади – в район Добропілля; 95 бригади – в район Березівки (рис 5).

Протягом 3 вересня штурмовими загонами цих бригад були проведені ударно-пошукові дії у визначених районах та звільнені від бойовиків Вугледар,

Володимирівка, Благодатне, Оленівка, Миколаївка, Докучаївськ та Новотроїцьке. Під час проведення цих дій було виявлено та знищено велику кількість військових ЗС РФ, їх озброєння та військової техніки. В подальшому, штурмові загони під покровом ночі зосередилися у вихідних районах для проведення демонстраційних дій (79-а бригада – Привілля; 95-а бригада – Миколаївка).

Починаючи з дев'ятої години ранку цими підрозділами були проведені демонстраційні дії в напрямку Волноваха – Маріуполь та у зворотному напрямку. Після їх проведення штурмові загони 79-ї, 95-ї аеромобільних бригад до кінця дня зосередилися у вихідних районах для проведення рейдових дій 5 вересня: 79-а бригада – Привілля; 95-а бригада – Гранітне.

Для сприяння діям 79-ї та 95-ї аеромобільних бригад в ході рейдових дій було сплановано проведення пошуково-ударних дій в напрямку Маріуполя і, Новоазовська підрозділів 23-го батальйону територіальної оборони, Національної гвардії при підтримці 2-ї батальйонної тактичної групи 17-ї танкової бригади та дії підрозділів 1-ї бригади оперативного призначення Національної гвардії (до 100 осіб) по звільненню міста Тельманове з району Гранітного.

Зранку 5 вересня, використовуючи результати вогневого ураження, при підтримці артилерії загальної та безпосередньої підтримки, штурмові загони 79-ї, 95-ї аеромобільних бригад здійснили перехід річки Кальміус та приступили до рейдових дій за двома маршрутами.

Одночасно підрозділи 23-го батальйону ТрО у взаємодії з танковою ротою другої батальйонної тактичної групи 17-ї танкової бригади та підрозділами Національної гвардії розпочали ударно-пошукові дії в напрямку Маріуполя та, Новоазовська.

В ході рейдових дій штурмовими загонами 79-ї та 95-ї аеромобільних бригад у взаємодії з підрозділами Національної гвардії було нанесено вогневе ураження бойовикам і підрозділам Збройних сил Російської Федерації та порушено їх комунікації. В районі міста Тельманове знищено значну кількість бойовиків та зброї.

Противник намагався нанести вогневе ураження по підрозділах, які здійснювали рейдові дії, але умілі дії командирів бригад, які особисто брали участь та керували діями своїх підлеглих, дозволили виконати завдання майже без втрат.

На виконання цього рішення штурмові загони 79-ї та 95-ї аеромобільних бригад були виведені через річку Кальміус у вихідні райони для проведення рейдових дій.

Крім того, під час проведення рейдових дій противнику в районах Іловайська, Кутейникового, Старобешевго було нанесено потужне вогневе ураження, в ході якого він поніс значні втрати в особовому складі, озброєнні та військовій техніці. До вогневого ураження противника було залучено: ракетний дивізіон 19-ї ракетної бригади; гаубичний артилерійський дивізіон 55-ї артилерійської бригади; три реактивні артилерійські батареї 27-ї реактивного артилерійського полку, 72-ї механізованої та 17-ї танкової бригад; самохідна артилерійська батарея 17-ї танкової бригади.

Проведені рейдові дії довели, що у складі сил та засобів, які залучалися до проведення АТО, був достатній резерв, спроможний нанести ураження противнику, зірвати його плани з оточення та захоплення Маріуполя.

Водночас, рішення, прийняте на вищому рівні, про припинення вогню з 18.00 5 вересня 2014 року не дало змогу до кінця виконати завдання в ході рейдових дій – просунутися в напрямку Новоазовська та здійснити його звільнення.

Висновки

Аналіз подій серпня-вересня 2014 року свідчить, що на першому етапі, до збройного вторгнення Збройних сил РФ, завдання, визначені штабом АТО, в основному були виконані.

Вдалося здійснити ізоляцію території, яка була підконтрольна бойовикам. В подальшому, шляхом проведення наступальних, рейдових, пошуково-ударних, штурмових, спеціальних дій Збройними Силами у взаємодії з Національною гвардією вдалося «розрізати» територію, підконтрольну бойовиків на кілька частин, локалізувати окремі угруповання та знищити їх з мінімальними втратами особового складу сил АТО. Також вдалося не допустити значних жертв серед мирного населення.

Частково вдалося відрізати бойовиків від кордону з Російською Федерацією. Таким чином було значно ускладнено постачання зброї, боєприпасів та бойовиків з боку РФ.

Також вдалося не допустити обстрілів російської території з українського боку, щоб не дати Російській Федерації формального приводу для початку агресії проти України. Адже на той час Збройні Сили України не мали достатніх сил і засобів для оборони у разі повномасштабного вторгнення.

Низка поразок та самовільних відступів окремих підрозділів викрили суттєві недоліки мобілізації та підготовки, озброєння та всебічного забезпечення військ.

Частину вищевказаних проблем вдалося вирішити завдяки суттєвій підтримці українського народу через волонтерів.

Основною причиною зміни співвідношення сил і засобів на користь противника, яке призвело до втрат особового складу і техніки, стало вторгнення підрозділів Збройних сил Російської Федерації на територію України.

Однак, незважаючи на це, Збройні Сили України спільно з Національною гвардією, та за участі добровольчих підрозділів, зупинили поширення агресії, зірвали плани керівництва Російської Федерації з захоплення південно-східних областей України та втримали стратегічно важливі населені пункти – Станицю Луганську, Щастя, Северодонецьк, Лисичанськ, Дебальцеве, , Артемівськ, Слов'янськ та Маріуполь.

В подальшому, завдяки досягненню відносного перемир'я, вдалося значно покращити стан справ у Збройних Силах України, зокрема, налагодити підготовку особового складу, управління, взаємодії, вдосконалити забезпечення, створити резерви, вирішити питання входження добровольчих підрозділів до складу Збройних Сил, Національної гвардії або їх перетворення на спеціальні батальйони Міністерства внутрішніх справ.